

การลักลอบล่า และค้าค้าง ตามความผิดในพระราชบัญญัติ สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

มรรค คำทอง*

1. ความเบื้องต้น

ความรู้สึกของคนทั่วไป ไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์ป่าอาจน้อยไปกว่าการอนุรักษ์ป่า การอนุรักษ์น้ำ หรือการอนุรักษ์แร่ธาตุ เนื่องจากคนทั่วไปนั้นมองเห็นผลกระทบจากการทำลายป่าไม้ แหล่งน้ำและแร่ธาตุ หรือทรัพยากรอื่นได้ชัดแจ้งกว่า แต่แท้ที่จริงแล้วการอนุรักษ์สัตว์ป่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะสัตว์ป่าเป็นทรัพยากรอย่างหนึ่งซึ่งมีคุณค่าเช่นเดียวกับทรัพยากรอย่างอื่น ถ้าหากสัตว์ป่าชนิดใดถูกทำลายลงจนสูญพันธุ์ไป จะเกิดการเสียสมดุลของระบบนิเวศน์ ทำให้ส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ในลักษณะที่เป็นลูกโซ่¹ เช่นจากการณีซอเท็จจริงที่เกิดขึ้นมีการนำเสนอข่าวอย่างครึกโครมโดยสื่อมวลชนหลายสำนัก² ในช่วงของวันสิ่งแวดล้อมโลก ประจำปี 2552 มีการลักลอบล่า และค้าค้างในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง อันเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับการรุกรานสัตว์ป่า แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยกำลังเผชิญปัญหาในการทำลายทรัพยากรสัตว์ป่า คือ ค้าง ค้างจัดอยู่ในไฟลัมสัตว์มีแกนสันหลัง ชั้นสัตว์เลื้อยคลาน

* นิตยชันปีที่ 5 คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ (คณานนิตศาสตร์) มหาวิทยาลัยนเรศวร ขอขอบพระคุณ อาจารย์ณฤมล เสกธีระ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร กรุณาช่วยให้คำแนะนำ เพื่อให้บทความนี้สำเร็จลงได้

¹ สมศักดิ์ โชคนุกูล, มลพิษและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2531, น.36.

² เว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (<http://www.thairath.co.th/>) ยกข้อความมาบางข้อความที่สำคัญ"ล่าสุด เมื่อวันที่ 25 พ.ค.2552หน่วยลาดตระเวนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งจับกุมผู้กระทำผิด ยึดซากค้างได้ 2 ตัว มีเนื้อและกระดูก สับละเอียดรวมกันอีก 21 กิโลกรัม เพื่อเตรียมแปรรูปเป็นส้มค้างและรำค้าง", เว็บไซต์หนังสือพิมพ์มติชน (<http://www.maitichon.co.th/>) ยกข้อความมาบางข้อความที่สำคัญ "หน่วยลาดตระเวนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งสามารถจับกุมผู้กระทำผิด พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 โดยการล่าสัตว์ป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง โดยสามารถยึดของกลาง เป็นค้าง 2 ตัวพร้อมเนื้อค้างและกระดูกสับละเอียดรวมจำนวน 21 กิโลกรัม เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2552" และเว็บไซต์ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก (<http://www.komchadluek.net/>) ยกข้อความมาบางข้อความที่สำคัญ "หน่วยลาดตระเวนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง สามารถจับกุมผู้ล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ พร้อมยึดของกลางเป็นค้าง 2 ตัว พร้อมเนื้อค้างและกระดูกสับละเอียด รวม 21 กิโลกรัม เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2552 ที่ผ่านมา".

³ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525 ลักลอบ หมายถึง ลอบเอาไปหรือเอามา และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542 ลอบ หมายถึง แอบทำโดยไม่ให้ใครรู้เห็น.

ด้วยนม อันต์บวานร บางชนิดจัดอยู่ในบัญชีแดงของสหภาพนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union of Conservation or Nature and Natural Resources หรือ World Conservation Union : IUCN) ซึ่งเป็นสัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์⁴ ในอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (อนุสัญญาไซเตส) (Convention on International Trade in Endergered Species of Wild Fauna and Flora : CITES) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอนุสัญญาวอชิงตัน (Washington Convention)⁵ ได้ให้ความสำคัญคุ้มครองค่า ให้เป็นสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข⁶ โดยมีชนิดของค่า

⁴ <http://th.wikipedia.org/>.

⁵ อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (อนุสัญญาไซเตส) (Convention on International Trade in Endergered Species of Wild Fauna and Flora : CITES) มีวัตถุประสงค์ เพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ โดยให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าและพืชป่าอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเป็นสมาชิกของอนุสัญญาฯ ตั้งแต่วันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2526 เป็นสมาชิกลำดับที่ 80 ได้มีการขึ้นบัญชีสำหรับชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ CITES ควบคุม จะระบุไว้ในบัญชีหมายเลข 1, 2, 3 (Appendix I, II, III) ของอนุสัญญาฯ

⁶ มาตรา 4 อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพันธุ์พืชที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (CITES) (ฉบับแปล) บัญญัติว่า **ระเบียบการค้าซึ่งตัวอย่างพันธุ์ชนิดที่ระบุในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2** 1. การค้าตัวอย่างพันธุ์ชนิดที่ระบุไว้ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ 2. การส่งตัวอย่างพันธุ์ชนิดใดๆ ที่ระบุไว้ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 ออกนอกประเทศต้องกำหนดให้ได้รับอนุญาตล่วงหน้าและแสดงใบอนุญาตการนำออก ใบอนุญาตการนำออกจะออกให้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้แล้ว ก. เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของประเทศซึ่งนำออกและนำส่ง การนำออกดังกล่าวจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการอยู่รอดของชนิดพันธุ์นั้น ข. เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศซึ่งนำออกพอใจว่าตัวอย่างพันธุ์มิได้มาโดยการละเมิดกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ของประเทศนั้น และ ค. เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศซึ่งนำออกพอใจว่า ตัวอย่างพันธุ์ซึ่งยังมีชีวิตอยู่ จะได้รับการเตรียมและลำเลียงในลักษณะที่จะเสี่ยงต่อการบาดเจ็บเป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือทารุณโหดร้ายน้อยที่สุด 3. เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของประเทศภาคแต่ละประเทศ จะเป็นผู้ควบคุมตรวจตราทั้งใบอนุญาตการนำออกซึ่งตัวอย่างพันธุ์ชนิดที่ระบุในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 และการนำตัวอย่างพันธุ์เหล่านั้นออกเมื่อใดที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการลงความเห็นว่า การนำออกซึ่งชนิดพันธุ์ดังกล่าวสมควรจะได้รับจำกัดเพื่อเป็นการรักษาสัตว์พันธุ์นั้นๆ ในถิ่นที่อยู่ของมันให้คงอยู่ในระดับคงที่ เหมาะสมกับบทบาทในระบบนิเวศวิทยาซึ่งมันถือกำเนิดขึ้นและควรจะอยู่ในระดับเหนือกว่าที่จัดเข้าในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการจะได้แนะนำเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการถึงมาตรการที่เหมาะสม ซึ่งสมควรกระทำในการจำกัดใบอนุญาตการนำสินค้าออกซึ่งตัวอย่างพันธุ์ชนิดนั้น 4. การนำสินค้าเข้าซึ่งตัวอย่างพันธุ์ชนิดใดๆ ที่ระบุในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 จะต้องแสดงใบอนุญาตให้นำออกล่วงหน้าหรือใบรับรองการนำสินค้าผ่านแดนอย่างใดอย่างหนึ่ง 5. การนำผ่านแดนซึ่งตัวอย่างพันธุ์ชนิดใดๆ ที่ระบุในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 จะต้องได้รับอนุญาตล่วงหน้าและแสดงใบรับรองการนำผ่านแดน ใบรับรองการนำผ่านแดนจะออกให้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้ ก. เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศที่นำผ่านแดน พอใจว่าตัวอย่างพันธุ์ได้นำเข้าประเทศนั้นต้องตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญานี้ ข. เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของประเทศที่นำผ่านแดนพอใจว่า ตัวอย่างพันธุ์ใดๆ ซึ่งยังมีชีวิตอยู่ จะได้รับการเตรียมและลำเลียงในลักษณะที่จะเสี่ยงต่อการบาดเจ็บเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือทารุณโหดร้ายน้อยที่สุด 6. การนำเข้ามาจากทะเลซึ่งตัวอย่างพันธุ์ชนิดใดๆ ที่รวมอยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 จะต้องได้รับใบอนุญาตล่วงหน้าจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของรัฐซึ่งนำเข้า ใบอนุญาตจะออกให้ได้ก็ต่อเมื่อปฏิบัติตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้แล้วเท่านั้น ก. เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของรัฐซึ่งนำเข้าแนะนำว่า การนำเข้าจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการอยู่รอดของชนิดพันธุ์ที่เกี่ยวข้อง และ ข. เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของรัฐซึ่งนำเข้าพอใจแล้วว่า ตัวอย่างพันธุ์ใด ๆ ซึ่งยังมีชีวิตอยู่จะได้รับการดูแลในลักษณะที่จะเสี่ยงต่อการบาดเจ็บเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือเป็นการทารุณโหดร้ายน้อยที่สุด 7. ใบรับรองตามวรรค 6 ของมาตรานี้ ให้ออกให้ได้ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ซึ่งได้ปรึกษากับเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการอื่นของประเทศ หรือในกรณีอันสมควรได้ปรึกษากับเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการระหว่างประเทศแล้ว ใบรับรองดังกล่าวให้มีอายุไม่เกิน 1 ปี และกำหนดยอดรวมของจำนวนตัวอย่างพันธุ์ที่จะนำมาได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว

ที่ได้รับการคุ้มครอง คือ ค่างแว่นถิ่นใต้ (*Presbytis obscurus*), ค่างแว่นถิ่นเหนือ (*Presbytis phayrei*) และค่างหงอก (*Presbytis cristatus*) และตามกฎหมายไทย ได้แก่ กฎกระทรวง เรื่อง กำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546 ออกตามความในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 โดยมีข้อ 2 บัญญัติว่า “ให้สัตว์ป่าตามบัญชีท้ายกฎกระทรวงนี้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง” ซึ่งบัญชีท้ายของกฎกระทรวงฉบับนี้กำหนดชนิดของสัตว์ป่าคุ้มครองไว้ประกอบด้วยสัตว์ป่าจำพวกสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 201 ชนิด ซึ่ง ค่างแว่นถิ่นใต้ ค่างแว่นถิ่นเหนือ และค่างหงอก⁷ ได้รับความคุ้มครองในฐานะเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามกฎหมายด้วยซึ่งสอดคล้องกับการคุ้มครองตามอนุสัญญาไซเตส โดยมีการคุ้มครองตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2

2. ความรับผิดตามกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของคำว่าสัตว์ป่า สัตว์ป่าคุ้มครอง ลำ และคำ ดังนี้

สัตว์ป่า หมายความว่า สัตว์ทุกชนิดไม่ว่าสัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ปีก แมลงหรือแมงซึ่งโดยสภาพธรรมชาติย่อมเกิดและดำรงชีวิตอยู่ในป่าหรือในน้ำ และให้หมายความรวมถึงไข่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นทุกชนิดด้วย แต่ไม่หมายความรวมถึงสัตว์พาหนะที่ได้จดทะเบียนทำตัวรูปพรรณตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะแล้ว และสัตว์พาหนะที่ได้มาจากการสืบพันธุ์ของสัตว์พาหนะดังกล่าว

สัตว์ป่าคุ้มครอง หมายความว่า สัตว์ป่าตามที่กฎกระทรวงกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง

ลำ หมายความว่า เกือบ ตก จับ ยิง ฆ่า หรือทำอันตรายด้วยประการอื่นใด แก่สัตว์ป่าที่ไม่มีเจ้าของและอยู่เป็นอิสระ และหมายความรวมถึงการไล่ การต้อน การเรียกหรือการล่อเพื่อการกระทำความดังกล่าวด้วย

คำ หมายความว่า ชื้อ ขาย แลกเปลี่ยน จำหน่าย จ่าย แจก หรือโอนกรรมสิทธิ์ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในทางการค้า และหมายความรวมถึง มีหรือแสดงไว้เพื่อขายด้วย

กรณีการล่าและค้าค่าง เมื่อพิจารณาตามความในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 กฎหมายวางหลักในการคุ้มครองสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองไว้ดังนี้คือ มาตรา 16 วางหลักในเรื่องของการห้ามมิให้ผู้ใดล่า หรือพยายามล่าสัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าคุ้มครอง มาตรา 36 วางหลักในเรื่องของการห้ามมิให้ผู้ใดล่าสัตว์ป่า สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือเก็บหรือทำอันตรายแก่รังของสัตว์ป่า สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองในเขตรักษา

⁷ <http://www.wcd13phrae.com/>.

พันธุ์สัตว์ป่า และมาตรา 20 วางหลักในเรื่องของการห้ามมิให้ผู้ใดค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว

2.1 ความรับผิดกรณีล่าค้าง และบกพร่องโทษ

2.1.1 มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้ใดล่า หรือพยายามล่าสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่เป็นการกระทำโดยทางราชการที่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 26

กรณีตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนหลายสำนัก⁸ มีการล่าค้างซึ่งเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 การล่าเป็นกริยาอาการอย่างหนึ่งโดยมีเจตนาในการที่จะกระทำด้วยประการใดๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสัตว์ป่านั้นๆ โดยอาจจะเป็นการทำอันตรายหรือไม่ได้ทำอันตรายใดๆ เลย หากเข้าลักษณะของการล่าดังกล่าวแล้วก็ถือว่าเข้าลักษณะความผิดฐานล่าค้าง ตามที่กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองในมาตรา 16 ความผิดในมาตรานี้มุ่งคุ้มครองสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองอันเป็นวัตถุแห่งการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ค้างเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ตามความที่ปรากฏในกฎกระทรวง เรื่อง กำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546 จึงเป็นวัตถุแห่งการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย กรณีการล่าค้างตามมาตรา 16 เมื่อมีการกระทำความผิดตามมาตรา 16 เกิดขึ้น และไม่เข้าข้อยกเว้นใดๆ ตามมาตรา 26 อันได้แก่การกระทำเพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษาและวิจัยทางวิชาการ การคุ้มครองสัตว์ป่า การเพาะพันธุ์ หรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ซึ่งกระทำโดยทางราชการ และโดยได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช และต้องปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำหนด โดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติแล้ว จะมีโทษตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 16 มาตรา 19 มาตรา 20 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 23 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

2.1.2 มาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 บัญญัติว่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ห้ามมิให้ผู้ใดล่าสัตว์ป่า ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือมิใช่ หรือเก็บหรือทำอันตรายแก่รังของสัตว์ป่า เว้นแต่จะกระทำเพื่อการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการ และได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

⁸ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2.

ผู้เขียนเห็นว่า การล่าสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้นผู้ล่าจะต้องทราบก่อนว่าพื้นที่นั้นเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า กรณีข้อเท็จจริงในข้อ 2.1.1 ข้างต้น มีการล่าค้างซึ่งเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง จึงมีความผิดฐานล่าสัตว์ป่าคุ้มครองอันเป็นวัตถุแห่งการคุ้มครองตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ แต่ลักษณะความผิดในมาตรา 36 วางหลักว่าหากมีการล่าสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ก็ถือว่าเข้าลักษณะความผิดในมาตรานี้ไม่ว่าสัตว์ป่าชนิดนั้นจะเป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองหรือมิใช่ก็ตามเพราะลักษณะความผิดในมาตรานี้เพียงเข้าลักษณะที่ว่าเป็นสัตว์ป่าก็ถือว่าได้รับความคุ้มครอง ในการพิจารณาความผิดจะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบความผิดสองลักษณะ คือ มีการล่าสัตว์ป่าและกระทำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จากข้อเท็จจริงมีการล่าโดยการพิจารณาจากข้อ 2.1.1 ข้างต้นแล้ว จึงถือได้ว่าการล่าสัตว์ป่าและสัตว์ป่าดังกล่าวได้รับการคุ้มครองเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามกฎหมายกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ ในการพิจารณาในประการต่อมาการล่านั้นจะต้องกระทำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอันเป็นพื้นที่อนุรักษ์หรือพื้นที่ป่าอนุรักษ์ การจะลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งผู้ล่าสัตว์ป่าไม่ว่าจะเป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองหรือมิใช่ หรือเก็บหรือทำอันตรายแก่รังของสัตว์ป่า ผู้กระทำความผิดจะต้องรู้ในขณะกระทำความผิดว่าได้กระทำความผิดในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งจะทำให้ได้รับโทษสูงกว่าปกติ หากพิจารณาว่าโทษปกตินั้นคือเมื่อเป็นการล่าในพื้นที่ทั่วไปที่ไม่ใช่พื้นที่อนุรักษ์หรือพื้นที่ป่าอนุรักษ์จะเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 16 และได้รับโทษตามมาตรา 47 แต่ถ้าเป็นล่าค้างในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จะเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 36 และได้รับโทษตามมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัตินี้ซึ่งมาตรา 53 บัญญัติว่า ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 36 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2.2 ความรับผิดกรณีล่าค้าง และบทกำหนดโทษ

กรณีตามข้อเท็จจริงดังจะเห็นได้ว่านอกจากจะมีการล่าค้างแล้วยังมีการค้าค้าง ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นการค้าสัตว์ป่าคุ้มครอง

มาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้ใดค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว เว้นแต่เป็นการค้าสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่กำหนดตามมาตรา 17 ที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ ซากของสัตว์ป่าดังกล่าวหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว ทั้งนี้ โดยได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี

การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

กรณีตามข้อเท็จจริงมีการค้าค่างซึ่งเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองมีลักษณะเป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 หากการกระทำใดเข้าลักษณะคำตามความหมายมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ย่อมมีลักษณะเป็นการค้าที่เป็นการกระทำความผิดในมาตรา 20 คือ ห้ามมิให้ผู้ใดค้าสัตว์ป่าคุ้มครอง ซึ่งค่างเป็นสัตว์คุ้มครอง ดังนั้น เมื่อมีการกระทำความผิดตามมาตรา 20 เกิดขึ้น และไม่เข้าข้อยกเว้นใดๆ แล้วจะมีความผิดและได้รับโทษตามมาตรา 47 ซึ่งมาตรา 47 บัญญัติว่า ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 16 มาตรา 19 มาตรา 20 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 23 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

3. ประเด็นที่ควรพิจารณาตามมาตรา 16 และ 36 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

ดังจะเห็นได้ว่าการล่าค่างตามหลักในมาตรา 16 จะได้รับโทษตามมาตรา 47 ซึ่งโทษนั้นน้อยกว่าการล่าค่างตามมาตรา 36 ซึ่งจะได้รับโทษตามมาตรา 53 ที่มีการล่าค่างในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จึงเกิดคำถามว่าทำไมกฎหมายจึงกำหนดไว้เช่นนี้ เมื่อเราพิจารณาจะเห็นได้ว่า

หลักการในมาตรา 16 นั้นมุ่งคุ้มครองในเชิงวัตถุ ได้แก่ จากข้อเท็จจริงจะเป็นการคุ้มครองค่างในฐานะสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์แห่งการคุ้มครองตามกฎหมายไว้ว่าจะต้องเป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองซึ่งหากไม่ใช่สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองแล้วไม่เป็นวัตถุที่กฎหมายให้การคุ้มครองตามมาตรา 16 และดังจะเห็นได้ว่าเมื่อมีการคุ้มครองในลักษณะของสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองแล้วไม่จำกัดว่าจะมีการกระทำความผิด ณ สถานที่ใด หากไม่มีกฎหมายยกเว้นความรับผิดแล้ว ย่อมเป็นความผิดตามมาตรา 16 ซึ่งจะได้รับโทษตามมาตรา 47

ในขณะที่หลักการในมาตรา 36 มุ่งคุ้มครองในเชิงพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การคุ้มครองตามมาตรานี้มุ่งคุ้มครองสัตว์ป่าทุกชนิดที่อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การล่าที่จะเข้าองค์ประกอบความผิดในมาตรานี้ คือ การล่าสัตว์ป่าทั่วไปที่ไม่ได้เป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง และสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยการกระทำความผิดนั้นต้องเกิดขึ้นในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดต้องทราบว่าได้กระทำความผิดในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในขณะที่กระทำความผิดด้วย จึงจะเป็นความผิดตามมาตรา 36 และจะได้รับโทษตามมาตรา 53

เหตุใดกฎหมายตามมาตรา 16 ที่มีการคุ้มครองในเชิงวัตถุจึงได้รับการคุ้มครองน้อยกว่าการคุ้มครองในเชิงพื้นที่ตามมาตรา 36 กรณีดังกล่าวอาจจะเป็นเพราะว่าการที่สัตว์ป่าจะมีชีวิตอยู่รอดได้สัตว์ป่าจะต้องมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งตามธรรมชาติ สัตว์ป่าต้องอยู่ในป่า ป่าเปรียบเสมือนเป็นบ้านของสัตว์ป่า แต่ในป่ามิได้มีแค่ป่าหากจะมองว่าป่าคือต้นไม้ แต่ในป่ามีทั้งสัตว์ป่า

ต้นไม้และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ รวมถึงสิ่งไม่มีชีวิตด้วย และที่สำคัญป่ามิใช่เป็นเพียงแค่อำเภอของสัตว์ป่าเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งรวมของระบบนิเวศที่สำคัญ ซึ่งสิ่งมีชีวิตจะมีการพึ่งพาอาศัยกันเป็นห่วงโซ่อาหาร ป่าจึงเป็นเสมือนดังอาณาจักรของสัตว์ป่าและแหล่งรวมของความสมบูรณ์ทางระบบนิเวศอันมีความหลากหลายทางชีวภาพมากมาย หากพิจารณาว่าการนำค่ามาเลี้ยงไว้ที่บ้านกับการที่ค่าอยู่ในป่าตามธรรมชาติอย่างไรจึงจะดี คำตอบคงตอบได้ไม่ยากว่าสัตว์ป่าก็ต้องอยู่ตามธรรมชาติคืออยู่ในป่า เพราะการดำรงชีวิตของสัตว์ป่านั้นมีวิถีชีวิตซึ่งแต่ละชนิดพันธุ์มีความแตกต่างกัน แต่หากนำค่ามาเลี้ยงไว้ที่บ้านแน่นอนที่สุดเราก็ต้องเลี้ยงไว้ในกรงหรือในพื้นที่จำกัดแม้เราจะให้อาหารอย่างดีเยี่ยมอย่างไรมันก็คงจะไม่สุขเท่าที่อยู่ในที่ของมันตามธรรมชาติ

ในขณะที่การคุ้มครองซึ่งโดยการกำหนดวัตถุประสงค์แห่งการคุ้มครองตามกฎหมายอาจเป็นเพราะว่าสัตว์ป่าบางชนิดเมื่อมีการสำรวจจากทางราชการพบว่ามีจำนวนลดลงมากและเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ต้องมีการควบคุมแต่ว่าการที่กฎหมายมุ่งเน้นการคุ้มครองเชิงพื้นที่มากกว่าอาจเป็นเพราะว่าการคุ้มครองเชิงวัตถุประสงค์นั้นเราคุ้มครองได้เฉพาะวัตถุประสงค์แห่งการคุ้มครองตามกฎหมายเท่านั้นแต่การคุ้มครองในเชิงพื้นที่ เราคุ้มครองได้มากกว่านั้น เราคุ้มครองสัตว์ป่าทุกชนิดรวมถึงระบบนิเวศด้วย จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้มีความมุ่งหมายในการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเป็นหลัก แต่การที่มีการคุ้มครองไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการห้ามรบกวนสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การห้ามล่า คำ หรือกระทำการใดๆ อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ล้วนแล้วแต่เป็นการป้องกัน คุ้มครองสัตว์ป่าซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของระบบนิเวศ และทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ตามธรรมชาติมากขึ้น และคงความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตโดยเฉพาะสัตว์ป่าให้คงยืนยาวเคียงคู่กับมนุษย์ให้ยาวนานมากขึ้น

4. สรุป

ดังกรณีตามข้อเท็จจริงที่มีการนำเสนอข่าวโดยสื่อมวลชนหลายสำนักจะเห็นได้ว่าการลักลอบล่าและค้าค่าโดยมิได้คำนึงถึงความสำคัญของทรัพยากรสัตว์ป่าที่มีต่อระบบนิเวศ ทรัพยากรสัตว์ป่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาสมดุลธรรมชาติในระบบนิเวศ และอำนาจประโยชน์ให้แก่มนุษย์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านวิชาการ และด้านการนันทนาการ ปัจจุบันสัตว์ป่าในธรรมชาติมีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็ว สาเหตุเนื่องจากการที่มนุษย์มีการบุกรุกที่อยู่ของสัตว์ป่ามากขึ้น รวมถึงการล่าและค้าสัตว์ป่าอย่างผิดกฎหมาย ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายออกมาคุ้มครองซึ่งมีบทกำหนดโทษในกรณีฝ่าฝืน แต่ยังไม่พบมีการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าอยู่

การล่าและค้าค่า ซึ่งเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้มีความผิดตามกฎหมาย เมื่อพิจารณาโทษที่มีการกำหนดไว้เทียบกับการกระทำความผิดแล้วถือว่าเป็นโทษที่หนัก แต่ก็ยังมีการกระทำความผิดเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายอยู่บ่อยครั้ง แต่มาตรการทางกฎหมาย

ดังกล่าวคงจะไม่ได้ผลหากว่ามนุษย์ไม่มีจิตสำนึกต่อความสำคัญของสัตว์ป่า อันเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อความสมดุลทางธรรมชาติ และหากมีการทำลายทรัพยากรเหล่านี้ไปเรื่อยๆ โดยที่ทรัพยากรไม่อาจอภยงขึ้นมามีได้ทัน ก็ย่อมนำมาสู่การสูญพันธุ์ได้ ซึ่งอาจส่งผลถึงรุ่นลูกหลานที่อาจจะไม่ได้เห็นทรัพยากรสัตว์ป่าเหล่านี้อีก กลายเป็นเพียงประวัติศาสตร์ทางธรรมชาติหน้าหนึ่งเท่านั้นเอง

เอกสารอ้างอิง

สมศักดิ์ โชคนุกูล, มลพิษและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2531

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. ค่างห้าสี. บทความ. Available from : <http://th.wikipedia.org/> [2552, มกราคม 2]

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ [Online]. แฉเมนูมฤตยู ส้มค้างโรคอ้อ. Available from : <http://www.thairath.co.th/> [2552, มิถุนายน 5]

มติชนออนไลน์ [Online]. คนอีสานล่า “ค่างแว่น” ถิ่นเหนือ อัดทำ “ค่างส้ม-ร๊าค่าง” เปิบของอร่อยใกล้ ห้วยขาแข้งเชื่อขายบำรุงชนดี. Available from : <http://www.matichon.co.th/> [2552, มิถุนายน 4]

หนังสือพิมพ์คมชัดลึก [Online]. เตือนเปิบพิสดาร “ส้มค้าง” ผิดกฎหมาย-สารพัดโรค. อาหาร. Available from : <http://www.komchadluek.net/> [2552, มิถุนายน 5]

ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 13 (แพร่) [Online]. สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทเลี้ยงลูกด้วยนม มี 201 ชนิด. Available from : <http://www.wcd13phrae.com/>